

Výroční zpráva

Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR

o poskytování informací podle ustanovení § 18 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o svobodném přístupu k informacím“) za rok 2023

Informace poskytnuté v roce 2023 na základě žádosti

V roce 2023 bylo evidováno celkem 48 písemných žádostí o informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím.

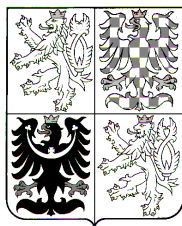
Počet podaných žádostí o informace - § 18 odst. 1 písm. a)	48
Počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti - § 18 odst. 1 písm. a)	19
Počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí části žádosti - § 18 odst. 1 písm. a)	3
Počet podaných odvolání proti rozhodnutí - § 18 odst. 1 písm. b)	5
opis podstatných částí každého rozsudku soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace a přehled všech výdajů, které povinný subjekt vynaložil v souvislosti se soudními řízeními o právech a povinnostech podle tohoto zákona, a to včetně nákladů na své vlastní zaměstnance a nákladů na právní zastoupení - § 18 odst. 1 písm. c)	<i>viz. Příloha 1, Příloha 2</i>
Počet poskytnutých výhradních licencí - § 18 odst. 1 písm. d)	0
Počet stížností podaných podle § 16a - § 18 odst. 1 písm. e)	2
Další informace vztahující se k uplatňování tohoto zákona - § 18 odst. 1 písm. f)	x

Podané **ústní nebo telefonické žádosti** o poskytnutí informace, jsou-li vyřízeny bezprostředně se žadatelem ústně, nejsou evidovány a není uplatňován žádný poplatek.

Žádosti podané s odkazem na zákon o svobodném přístupu k informacím, avšak směřující typicky na vytváření nových informací nebo přístup subjektu údajů k jeho osobním údajům, jsou posuzovány dle obsahu jako žádost o analýzu dat nebo žádost o přístup subjektu údajů k osobním údajům a **nejsou zahrnuty ve výše uvedené statistice.**

Příloha 1 - Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 2521 z ledna 2023

Příloha 2 - Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 836/21 z dubna 2023

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v plénu složeném z místopředsedkyně soudu Milady Tomkové a soudců Ludvíka Davida, Josefa Fialy, Jana Filipa, Jaromíra Jirsy, Tomáše Lichovníka (soudce zpravodaje), Vladimíra Sládečka, Radovana Suchánka, Pavla Šámala, Vojtěcha Šimíčka, Davida Uhlíře a Jiřího Zemánka o návrhu **Městského soudu v Praze** na zrušení § 73 odst. 7 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, za účasti Parlamentu, jehož jménem jednají Poslanecká sněmovna a Senát, jako účastníka řízení a vlády, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

Návrh se zamítá.

Odůvodnění:

I.

Rekapitulace dosavadního průběhu řízení před navrhovatelem

1. Návrhem ze dne 6. května 2021, podaným na základě čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), se Městský soud v Praze domáhá zrušení § 73 odst. 7 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů (dále též „ZZS“).
2. Navrhovatel uvádí, že pod sp. zn. 14 A 95/2020 projednává žalobu P. N., směřující proti rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví č. j. MZDR 30091/2020-3/PRO ze dne 31. 7. 2020. Ke skutkovému pozadí projednávané věci navrhovatel uvedl, že žalobce podáním ze dne 17. 5. 2020, doplněným dne 28. 5. 2020, požádal, s výslovným odkazem na § 6 odst. 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále též „InfZ“ či „informační zákon“), Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (dále též „povinný subjekt“

či „ÚZIS“) o přímé poskytnutí informací týkajících se statistického počtu úmrtí osob za roky 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 a 2019 (za každý rok zvlášť) na konkrétní, v žádosti blíže specifikované příčiny.

3. Sdělením č. j. UZIS/031661-1/2020 ze dne 5. 6. 2020 povinný subjekt nejprve poskytl žalobci pouze tuto odpověď: „Struktura Národního zdravotnického informačního systému (dále jen „NZIS“), která je datovým zdrojem pro Vámi požadovanou informaci, je stanovena zákonem o zdravotních službách v jeho § 70 – 78, vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 373/2016 Sb., o předávání údajů do Národního zdravotnického informačního systému, ve znění pozdějších předpisů a je dostupná veřejně na internetových stránkách ÚZIS ČR na následujícím prolinku: <https://www--uzis-cz/index.php?pg=nzis>“. Na závěr svého přípisu povinný subjekt uvedl, že na základě § 73 odst. 8 ZZS lze pro statistické a vědecké účely požádat o poskytnutí údajů z národních zdravotních registrů s tím, že žádost se podává na formuláři, který je žalobci k dispozici na odkazovaných internetových stránkách. Následně povinný subjekt vydal rozhodnutí č. j. UZIS/031661-2/2020 ze dne 5. 6. 2020, kterým žádost žalobce o poskytnutí požadovaných informací odmítl podle § 15 odst. 1 ve spojení s § 2 odst. 3 InfZ a § 73 odst. 7 ZZS. V odůvodnění uvedl, že poskytování informací z Národního zdravotnického informačního systému se řídí ustanovením § 73 odst. 7 ZZS, protože žalobci byla poskytnuta pouze struktura dat. Z tohoto důvodu povinný subjekt žádost žalobce odmítl. V závěru svého rozhodnutí žalobce opakovaně poučil o možnosti poskytnutí informace dle § 73 odst. 8 ZZS.
4. K odvolání žalobce proti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informací Ministerstvo zdravotnictví shora vzpomenutým rozhodnutím zčásti změnilo napadené rozhodnutí povinného subjektu tak, že v jeho výrokové části byl vypuštěn odkaz na ustanovení § 2 odst. 3 InfZ. Ve zbytku bylo odvoláním dotčené rozhodnutí povinného subjektu potvrzeno. Ministerstvo uvedlo, že žádost o poskytnutí informace může být odmítnuta i z důvodu stanoveného ve zvláštním zákoně, stanoví-li výslovně podmínky neposkytnutí informace. Tak tomu je i v případě § 73 odst. 7 ZZS. Dané zákonné ustanovení lze dle ministerstva považovat za zvláštní důvod odmítnutí žádosti o informace. Povinný subjekt tak neměl jinou možnost než žádost o informace odmítnout, neboť je podle § 2 odst. 1 správního řádu povinen postupovat v souladu se zákony.
5. Žalobce posléze napadl rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví jako odvolacího správního orgánu žalobou, v níž mimo jiné zpochybnil nezbytnost omezení práva na svobodný přístup k informacím. Ministerstvo zdravotnictví ve svém vyjádření k žalobě naopak zaujalo názor, že § 73 odst. 7 ZZS je v souladu s ústavním pořádkem.

II.

Argumentace navrhovatele

6. Navrhovatel má za to, že § 73 odst. 7 ZZS je v rozporu s ústavním pořádkem. Zákonodárce v případě napadeného ustanovení pokládá za legitimní cíl omezení práva na svobodný přístup k informacím v první řadě tu skutečnost, že v případě poskytnutí těchto údajů by nebyly žadateli nabídnuty úplné informace. Takto deklarovaný cíl omezení informačního práva však dle názoru navrhovatele lze stěží akceptovat a podřadit pod jakoukoli z kategorií legitimních cílů, uvedených v čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (dále též „Listina“). Je-li účelem zdravotnických registrů mimo jiné i sběr

informací k hodnocení zdravotního stavu obyvatelstva a jeho vývoje, ke sledování incidence, okolností vzniku a šíření společensky závažných nemocí a jejich důsledků, dá se očekávat, že údaje v registrech budou komplexní povahy. Pokud by nebylo možno z Národního zdravotnického informačního systému získat komplexní informace, byl by tím popřen samotný smysl vedení tohoto systému.

7. Navrhovatel dále zpochybnil, že za legitimní cíl omezení práva na přístup k informacím by bylo možno pokládat skutečnost, že export vybraných parametrů vedených v epidemiologických registrech může vést k zavádějícím informacím o zdravotním stavu nebo vyvolávat u laického občana zbytečné obavy. Navrhovateli není zřejmé, v jakém smyslu by mohlo být poskytnutí požadovaných informací zavádějící. Nejsou-li v systému vedené registry zavádějící, zajisté by ani jejich poskytnutí nemělo být zavádějící. Možné dezinterpretace dat lze dle mínění navrhovatele dosíci případným doprovodným komentářem. Podle navrhovatele má statistický ústav k dispozici takové prostředky, kterými může případné nepřesnosti či zavádějící informace vyjasnit. Proto neobstojí absolutní popření práva na svobodný přístup k informacím z tohoto důvodu. Navrhovatel rovněž upozornil, že poskytováním informací z registrů by docházelo ke kontrole shromážděných údajů širší veřejností, což by ve svém důsledku mohlo vést k celkovému zlepšení takto vedeného systému. Přístup společnosti k obecným informacím o zdravotnických údajích je dle navrhovatele žádoucí, neboť v tomto směru může interpretace získaných informací spíše vést k adekvátnímu upozorňování na některá zdravotní rizika a tedy k vyšší ochraně veřejného zdraví nežli ke zneužívání získaných dat a vyvolávání paniky.
8. Navrhovatel připustil, že za legitimní cíl omezení práva na svobodný přístup k informacím je možné pokládat ochranu práv a svobod druhých, zejména soukromí fyzických osob. Jakkoli je nutno v maximální míře dbát na efektivní ochranu shromažďovaných údajů v dotčených registrech, neboť jsou údaji nanejvýš citlivými, nepředstavuje zapovězení poskytování jakýchkoli informací dle zákona o svobodném přístupu k informacím opatření takovému cíli přiměřené. Toho je možné dle navrhovatele dosáhnout i jinými, mírnějšími způsoby. Ochranu v tomto směru poskytuje především platný § 73 odst. 8 ZZS, který příkazuje, aby byly poskytnuty údaje pouze v podobě, ze které nelze určit konkrétní fyzickou nebo právnickou osobu. Nadto žalobce se v dané věci dožadoval statistik úmrtí za roky 2014 až 2019, jejichž příčinou byla konkrétní onemocnění, resp. užití některých látek. Poskytnutím těchto statistických údajů by dle navrhovatele zajisté nebyly ohroženy jakékoli citlivé osobní údaje, natož pak soukromí jednotlivých pacientů. Tuto svoji argumentaci v návrhu podrobněji rozvedl.

III.

Vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení

9. Ústavní soud podle § 69 zákona o Ústavním soudu zaslal návrh Poslanecké sněmovně a Senátu, jednajícími jménem účastníka řízení, jakož i vládě a Veřejnému ochránci práv, jež jsou oprávněni vstoupit do řízení jako vedlejší účastníci řízení.
10. Za Poslaneckou sněmovnu zaslal vyjádření její předseda, který uvedl, že návrh zákona č. 111/2019 Sb., jímž bylo do zákona o zdravotních službách vloženo napadené ustanovení, byl předložen vládou. V té souvislosti popsal průběh schvalování návrhu zákona, včetně pozměňovacích návrhů, a uvedl, že právní norma byla přijata a vyhlášena

na základě řádného postupu s tím, že je věcí Ústavního soudu, aby posoudil otázku namítané protiústavnosti napadeného ustanovení a aby rozhodl o návrhu na jeho zrušení.

11. Za Senát se vyjádřil jeho předseda, který rovněž popsal průběh schvalování návrhu zákona č. 111/2019 Sb. Přitom se blíže zaměřil na projednávání návrhu zákona v Senátu a uvedl, že na jeho půdě proběhla poměrně široká diskuze, která se sice přímo napadeného ustanovení netýkala, avšak kritice bylo podrobeno doplnění návrhu zákona v Poslanecké sněmovně právě o novelu zákona o zdravotních službách obsahující navrhovatelem napadené ustanovení, která původně nebyla součástí vládního návrhu zákona. Kritika se vztahovala zejména k neprojednání části týkající se zákona o zdravotních službách s ministerstvem zdravotnictví a ministerstvem vnitra, která by se měla vyjádřit ke správnosti navrhované úpravy nakládání se zdravotními daty. Senát po proběhlé rozpravě přijal usnesení, kterým vrátil návrh zákona Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy. Poslanecká sněmovna však návrh zákona ve znění schváleném Senátem neschválila a přijala návrh zákona ve znění, ve kterém byl postoupen Senátu. Závěrem předseda Senátu podotkl, že je plně na Ústavním soudu, aby návrh posoudil a rozhodl o něm.
12. Vláda ve svém poměrně rozsáhlém vyjádření navrhla, aby Ústavní soud návrh na zrušení napadeného zákonného ustanovení zamítl. Úvodem se zaměřila na postavení a úlohu ÚZIS ve veřejné správě, a to zejména v oblasti správy Národního zdravotnického informačního systému (dále též „NZIS“), a s tím související problematiku ochrany shromažďovaných dat. Dále popsal aplikační praxi ÚZIS při vyřizování žádostí podaných na základě zákona o svobodném přístupu k informacím. V té spojitosti uvedla, že odborní žadatelé o výdej dat z registrů jsou v naprosté většině případů informováni o tom, že při žádosti o tato data je nezbytné postupovat podle ustanovení zákona o zdravotních službách. Naopak laičtí žadatelé využívají při svých žádostech vesměs postupu podle zákona o svobodném přístupu k informacím. V každém jednotlivém případě, kdy žadatel žádá o data z registrů podle zákona o svobodném přístupu k informacím, je vedle poskytnutí informace o struktuře dat podle napadeného ustanovení zároveň vydáno rozhodnutí o částečném odmítnutí žádosti podle § 15 odst. 1 InfZ ve spojení s § 73 odst. 7 ZZS. Částečné odmítnutí však dle vlády pokaždé obsahuje informaci o možnosti podat ve věci žádost o výdej dat podle § 73 odst. 8 ZZS. Někteří žadatelé tuto možnost následně využijí a odpovědi na své otázky pak obdrží řádně zpracované.
13. Vláda dále citací z příslušného pozměňovacího návrhu vyjmenovala důvody, pro které bylo právo na informace z NZIS omezeno. Za primární důvod, pro který byla předmětná úprava zákona zákonodárci schválena, označila vláda žádosti mířící k poskytování adresných výpisů obsahu registrů NZIS pro konkrétní fyzickou nebo právnickou osobu. Upozornila však rovněž na možná bezpečnostní rizika poskytování informací, neboť v případě, že by byly informace bez patřičného kontextu, může údajně velice lehce docházet (jak nevědomě, tak i záměrně) k nesprávné interpretaci dat a různým, i zcela protichůdným výkladům, což může mít nedozírné následky. Příkladem může být ovlivnění rozhodnutí pacientů se závažným onkologickým onemocněním ve vztahu k včasným život zachraňujícím výkonům apod.
14. Vláda potřebu zachování napadené právní úpravy odůvodnila rovněž právem na ochranu zdraví, možností získání mnohem úplnějších a správnějších údajů z primárních zdrojů, jakož i možností vyvolání zbytečných obav u laického občana, které by mohly být

způsobeny možnými zavádějícími informacemi o zdravotním stavu, které by mohly vyplynout z exportu vybraných údajů z epidemiologických registrů. Riziko spatřuje vláda i v možné chybovosti záznamů způsobené exportem dat od poskytovatelů či neetický výklad požadovaných informací.

15. Vláda vyzdvihla užitečnost napadeného ustanovení, která se měla projevit zejména v období pandemie COVID-19, kdy došlo k nárůstu podaných žádostí dle InfZ z 12 na celkový počet 79. Během tohoto období se ukázalo, že žádosti tohoto typu kladou na ÚZIS v naprosté většině laici a bylo prý prokázáno, že žadatelé vůbec nerozumí problematice, na kterou se táží.
16. Zrušení napadeného ustanovení by podle vlády způsobilo řadu problémů, jakož i znemožnění standardního provozu ÚZIS, neboť ÚZIS nedisponuje mandátem ani personálním vybavením k poskytování dat naprostým laikům a ve lhůtách dle InfZ. Pro vysvětlování informací poskytovaných dle InfZ by bylo nutné posílit personální aparát, neboť nyní tuto agendu vykonává pouze jedna osoba, avšak nikoliv jako svoji agendu primární. V případě zrušení posuzovaného ustanovení by pak masivní podávání žádostí o informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím mohlo být využíváno jako prostředek útoku na resort zdravotnictví se záměrem přetížít personální kapacitu ÚZIS a znemožnit standardní provoz. Do úvahy je nutno vzít i rizika z pohledu kybernetické bezpečnosti, neboť je nutno dbát, aby požadované informace podle zákona o svobodném přístupu k informacím nezpůsobily kompromitaci zabezpečení informačních systémů ÚZIS i Ministerstva zdravotnictví.
17. Vláda vyjádřila názor, že stávající praxe poskytování informací z NZIS neomezuje žádnou relevantní a legitimní žádost, zejména pak poskytování agregovaných dat a statistik, poskytování zpracovaných dat a analýz, ani poskytování primárních dat, nedojde-li k přímé ani nepřímé identifikaci osoby. Jediným aplikovaným důvodem odmítnutí žádosti je údajně ve všech výše uvedených případech neexistence požadovaných dat a informací a i v těchto případech je s žadatelem neformálně komunikováno za účelem nalezení řešení například volbou jiného parametru. Vláda znovu zopakovala, že problémem, kvůli kterému byla předmětná úprava zákona zákonodárci schválena, jsou pouze žádosti mířící k poskytování adresných výpisů obsahu registrů NZIS pro konkrétní fyzickou nebo právnickou osobu.
18. Veřejný ochránce práv sdělil, že nevyužije svého práva podle § 69 odst. 3 zákona o Ústavním soudu, protože do řízení jako vedlejší účastník nevstoupí.
19. Vyjádření účastníků i vedlejšího účastníka řízení byla zaslána navrhovateli k případné replice, již navrhovatel nevyužil.
20. Ústavní soud podle § 44 zákona o Ústavním soudu nenařídil ve věci ústní jednání, neboť by nijak nepřispělo k dalšímu, resp. hlubšímu objasnění věci, než jak se s ní seznámil z písemných úkonů navrhovatele, účastníka a vedlejší účastnice řízení. Nenařazení ústního jednání odůvodňuje i skutečnost, že Ústavní soud nepovažuje za potřebné provádět ve věci dokazování. Ani účastníci řízení, ani vedlejší účastník řízení se přitom konání ústního jednání nedožadovali.

IV.

Podmínky věcného posouzení návrhu a aktivní legitimize

21. Dříve než Ústavní soud přistoupí k věcnému posouzení návrhu, je povinen zkoumat, zda byl návrh podán oprávněným navrhovatelem. Aktivní legitimace soudu k podání návrhu na přezkum ústavnosti konkrétních ustanovení zákona je podle čl. 95 odst. 2 Ústavy, potažmo § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu, dána jen tehdy, dospěje-li soud k závěru, že zákon (popř. jeho část), jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem.
22. Ústavní soud ve své rozhodovací praxi opakovaně vyložil, že aktivní legitimace soudu podat návrh na zrušení zákona nebo jeho části se odvíjí od předmětu sporu a právní kvalifikace. Soud tedy může podat návrh na zrušení pouze takového zákona (nebo jeho dílčích ustanovení), který má přímo (bezprostředně) použít při řešení konkrétní jím projednávané věci. Úvaha o takové aplikaci musí být odůvodněná, odvozená od splnění podmínek řízení, včetně věcné legitimace účastníků, a jde-li o hmotněprávní předpis, od jednoznačného zjištění, že předpis má být použit [viz kupř. nález sp. zn. Pl. ÚS 50/05 ze dne 16. 10. 2007 (N 161/47 SbNU 133; č. 2/2008 Sb.) či usnesení ve věcech sp. zn. Pl. ÚS 57/04 a sp. zn. Pl. ÚS 12/08]. Jde tedy o zákon, který překáží dosažení žádoucího (ústavně konformního) výsledku. Nebyl-li by odstraněn, byl by výsledek probíhajícího řízení jiný. Uvedené znamená, že se musí jednat o takový zákon, jehož použití je v poměrech soudem řešené věci nevyhnutelné. Nestačí pouze hypotetická možnost jeho použití nebo širší souvislosti dané věci s takovým zákonem [srov. bod 32 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 34/10 ze dne 24. 7. 2012 (N 130/66 SbNU 19, č. 284/2012 Sb.)].
23. Ústavní soud považuje výše nastíněné podmínky v předmětné věci za splněné, neboť napadené zákonné ustanovení souvisí s rozhodovací činností navrhovatele a současně jím má být při řešení předmětné věci bezprostředně použito. Na napadené právní úpravě je ostatně založeno jak rozhodnutí povinného subjektu, tak i rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví napadené správní žalobou. Za této situace lze uzavřít, že byly splněny podmínky podle čl. 95 odst. 2 Ústavy a § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu, za nichž může soud podat Ústavnímu soudu návrh na zrušení zákona, protože byl návrh na zrušení napadeného ustanovení podán oprávněným navrhovatelem.
24. Podle § 68 odst. 1 zákona o Ústavním soudu v řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů platí, že nebyl-li návrh odmítnut a nevzniknou-li v průběhu řízení důvody pro zastavení řízení, je Ústavní soud povinen návrh projednat a rozhodnout o něm i bez dalších návrhů. Pro tento druh řízení před Ústavním soudem platí zásada ofiiciality [srov. např. bod 50 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 21/18 ze dne 14. 5. 2019 (č. 173/2019 Sb.; N 77/94 SbNU 54)]. Ústavní soud je k projednání tohoto návrhu příslušný [čl. 87 odst. 1 písm. a) ve spojení s čl. 95 odst. 2 Ústavy]. Návrh rovněž obsahuje veškeré zákonem požadované náležitosti a je přípustný ve smyslu § 66 zákona o Ústavním soudu. Současně není dán žádný z důvodů pro zastavení řízení podle § 67 téhož zákona.
25. Ústavní soud dále zkoumal, zda je návrh přípustný podle § 35 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, tedy zda se netýká věci, o níž Ústavní soud již rozhodl nálezem.
26. Ústavní soud posuzoval návrh na zrušení § 70 až 78 zákona o zdravotních službách, tedy včetně nyní napadeného ustanovení § 73 odst. 7 téhož zákona, již v řízení vedeném pod sp. zn. Pl. ÚS 33/16. Výrokem pod bodem I nálezu sp. zn. Pl. ÚS 33/16 ze dne 10. 11. 2020 (č. 6/2021 Sb.) byl předmětný návrh na zrušení těchto ustanovení zamítnut. Třebaže nyní napadené zákonné ustanovení bylo, mezi jinými, shledáno citovaným

nálezem jako souladné s ústavním pořádkem, Ústavní soud se otázkou ústavní konformity všech tehdy napadených ustanovení zabýval jen z pohledu ochrany ústavně zaručeného práva na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě podle čl. 10 odst. 3 Listiny, práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost podle čl. 26 odst. 1 Listiny a práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny. Navrhovatel však tvrdí rozpor napadeného zákonného ustanovení s právem na svobodný přístup k informacím podle čl. 17 odst. 4 Listiny. Optikou záruk svobodného vyhledávání a přijímání informací však Ústavní soud návrh podaný ve věci sp. zn. Pl. ÚS 33/16 neposuzoval. Přijetí nálezu sp. zn. Pl. ÚS 33/16 ze dne 10. 11. 2020 nezakládá v nynější věci překážku věci pravomocně rozhodnuté, jelikož ústavnost napadeného zákonného ustanovení má být posuzována ve vztahu k těm částem ústavního pořádku, s nimiž dosud věcně poměřováno nebylo.

V.

Znění napadeného zákonného ustanovení

27. Ustanovení § 73 odst. 7 ZZS včetně odkazu na poznámku pod čarou zní:

„Statistický ústav poskytne na základě žádosti podle zákona o svobodném přístupu k informacím⁶¹⁾, pokud se jedná o údaje v Národním zdravotnickém informačním systému, pouze informace o struktuře dat.“

28. Poznámka pod čarou č. 61 zní:

„Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.“

VI.

Posouzení kompetence a způsobu přijetí napadených zákonných ustanovení

29. Ústavní soud je v souladu s § 68 odst. 2 zákona o Ústavním soudu v řízení o kontrole norem povinen posoudit, zda napadený zákon (či jeho ustanovení) byl přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem.

30. Napadené ustanovení bylo do zákona o zdravotních službách vloženo zákonem č. 111/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů. Ústavní soud se již způsobem přijetí tohoto zákona zabýval ve shora vzpomenutém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 33/16 ze dne 10. 11. 2020 a dospěl k závěru, že Parlament měl kompetenci k jeho přijetí podle čl. 15 odst. 1 Ústavy, přičemž zákon byl přijat a vyhlášen ústavně předepsaným způsobem. V podrobnostech lze na odůvodnění citovaného nálezu zcela odkázat (viz zejména body 113, 115, 121 a 125).

VII.

Věcný přezkum napadeného ustanovení

31. Ústavní soud zvážil argumentaci navrhovatele, účastníka řízení i vedlejší účastnice řízení a dospěl k závěru, že návrh není důvodný.

VII. 1. Obecná východiska

32. Dle čl. 17 Listiny platí, že „Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny“ (odst. 1). „Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice států“ (odst. 2). „Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti“ (odst. 5).
33. Omezit svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze dle čl. 17 odst. 4 Listiny pouze zákonem, současně musí jít o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.
34. Obdobně je v čl. 10 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) stanoveno, že „Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice.“
35. Dle čl. 10 odst. 2 Úmluvy pak „Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“
36. Jinak řečeno, jakýkoliv zásah do práv plynoucích z čl. 17 Listiny a z čl. 10 odst. 1 Úmluvy, pokud nebude stanoven zákonem, nebude sledovat legitimní cíl zakotvený v těchto ustanoveních a současně nebude nezbytný v demokratické společnosti, aby těchto cílů dosáhl, bude porušením požadavků stanovených v čl. 17 odst. 4 Listiny a v čl. 10 odst. 2 Úmluvy.
37. Na úrovni podústavního práva je pak totéž vyjádřeno v § 12 InfZ, podle kterého „všechna omezení práva na informace provede povinný subjekt tak, že poskytne požadované informace včetně doprovodných informací po vyloučení těch informací, u nichž to stanoví zákon. Právo odepřít informaci trvá pouze po dobu, po kterou trvá důvod odepření. V odůvodněných případech povinný subjekt ověří, zda důvod odepření trvá.“
38. Ústavní soud již dříve uvedl, že „svoboda projevu - včetně v ní dle čl. 10 odst. 1 Úmluvy obsažená svoboda přijímat informace - představuje jeden z nejdůležitějších základů demokratické společnosti“ (srov. nálezy ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10; veškerá judikatura zdejšího soudu je dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).
39. Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 517/10 ze dne 15. 11. 2010 (N 223/59 SbNU 217) vyslovil, že je-li informace součástí (přinejmenším) veřejné sféry, dopadá na ni základní právo na informace dle čl. 17 Listiny a čl. 10 Úmluvy. Toto základní právo a jemu odpovídající povinnost orgánu veřejné moci představuje jeden z klíčových prvků vztahu mezi státem a jednotlivcem. Jeho smyslem je účast občanské společnosti na věcech veřejných, tedy prostřednictvím těchto informací může veřejnost kontrolovat fungování veřejné moci jako takové. Odepřením poskytnutí informace jsoucí součástí veřejné sféry by byla omezena základní svoboda jednotlivce utvořit si názor (jako výslednici myšlení)

na otázku veřejného zájmu (viz bod 14 cit. nálezu). Součástí veřejné sféry je přitom vše, co může být předmětem legitimního veřejného zájmu.

VII. 2. Uplatnění obecných východisek na posuzovanou věc

40. V nyní posuzované věci je podstatou problému střet práva na informace, které je realizováno (s výjimkou informací o životním prostředí) prostřednictvím zákona o svobodném přístupu k informacím a zákazu poskytnout informace dle § 73 odst. 7 zákona o zdravotních službách, který se vztahuje na údaje vedené v Národním zdravotnickém informačním systému. Řešení takové kolize není pro Ústavní soud novem, přičemž za obecná východiska lze považovat zejména závěry obsažené v již citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/10, na který ostatně odkazuje i navrhovatel. Tehdy Ústavní soud sice vyhověl návrhu na zrušení slova „pravomocných“ v § 11 odst. 4 písm. b) InfZ, nicméně v případě nyní napadené zákonné úpravy není nutno uplatnit stejný postup. Zdejší soud totiž současně v uvedeném nálezu formuloval *pro futuro* způsob, jak by měly povinné subjekty v případech zákonných výluk (jako je tato) postupovat.
41. Vláda ve svém vyjádření vysvětlila, že aplikační praxe ÚZIS vychází z předpokladu, že napadené ustanovení obsahující výluk z informační povinnosti dle § 73 odst. 7 ZZS považuje ve vztahu k InfZ za zvláštní právní úpravu, jež má přednost před InfZ jako úpravou obecnou. V posuzované věci však není nutné pravidlo *lex specialis derogat legi generali* použít, neboť jejich střet lze řešit ústavně souladným výkladem. Vedle napadeného ustanovení se uplatní i obecná norma obsažená v § 12 InfZ, která však nebyla ve věci předložené městskému soudu povinným subjektem aplikována. Pokud by se dalo hovořit o kolizi, pak pouze ve vztahu napadené zákonné normy k normě ústavní, docházelo-li by bez dalšího touto podústavní normou či spíše jejím výkladem a její aplikací k omezení ústavně zakotveného práva na informace. V takovém případě je nutné akceptovat vyšší právní sílu ústavní normy, anebo identifikovat konkurující veřejný zájem či jiné ústavně zaručené právo, které by mělo být onou zákonnou výlukou chráněno a střet těchto práv vyřešit.
42. Pro uplatňování práva na informace je třeba primárně vycházet ze zásady, že informace se poskytují a každé případné omezení tohoto práva je pak nutné vykládat restriktivním způsobem. Jak již bylo uvedeno výše, k omezení práva na informace může dojít pouze v případech, kdy má takový postup zákonný podklad a je v demokratické společnosti nezbytný k ochraně jiných konkurujících práv či hodnot (například veřejný zájem, veřejná bezpečnost, práva a svobody jiných apod.). Onu nezbytnost omezení však nelze *a priori* presumovat pouze ze znění zákona, který je formální podmínkou omezení práva na informace. Naopak, vždy je nutno nejprve identifikovat konkurující veřejný zájem či jiné ústavně zaručené právo, které by mělo být onou zákonnou výlukou chráněno, a vzájemně je poměřovat, například provedením testu proporcionality (dříve více užívaného testu veřejného zájmu). Omezení práva na informace, respektive jeho nezbytnost pak musí vyplynout z tohoto poměrování, tímto způsobem bude současně naplněna i materiální podmínka omezení práva na informace [obdobně viz FUREK, Adam. § 12 (Podmínky omezení). In: FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš, JIROVEC, Tomáš. Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář. 2016. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, s. 616.].
43. Potřebnost zjišťování naplnění obou podmínek vyplývá rovněž z nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/10, ve kterém zaznělo, že je nutno zkoumat v každém konkrétním případě

(podle okolností konkrétní věci) splnění podmínky nezbytnosti omezení základního práva a svobody jednotlivce v demokratické společnosti, neboť nelze *a priori* vyloučit, že v konkrétním případě bude ochrana základního práva převažovat nad citovanými hodnotami, tj. že nebude dána existence „naléhavé společenské potřeby“ na omezení základního práva. V dalších rozhodnutích současně zdejší soud výslovně deklaroval, že žádným zákonem nelze abstraktně vyloučit ochranu základních práv a svobod, zaručenou ústavním pořádkem, a že v každém jednotlivém případě střetu ústavně zaručených práv musejí soudy a jiné orgány veřejné moci testem proporcionality porovnat dotčená v konfliktu stojící práva a zajistit, aby mezi nimi byla dodržena spravedlivá rovnováha [viz nálezy ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. IV. ÚS 1378/16 (N 188/87 SbNU 77) a ze dne 3. 4. 2018 sp. zn. IV. ÚS 1200/16 (N 64/89 SbNU 25)].

44. Z obsahu soudního i správního spisu předloženého navrhovatelem v označené věci plyne, že žalobce se na povinném subjektu dožadoval statistického přehledu počtu úmrtí osob za jednotlivá časová období na různé příčiny. Tyto otázky bezpochyby mohou být předmětem legitimního veřejného zájmu, a tím i součástí veřejné sféry, pročež se na ně vztahují záruky plynoucí z čl. 17 odst. 2, 4 a 5 Listiny. Ač byla žádost žalobce o poskytnutí těchto informací částečně odmítnuta s odkazem na napadené zákonné ustanovení, žalobce byl současně povinným subjektem poučován o možnosti poskytnutí těchto údajů postupem dle § 73 odst. 8 ZZS. Podle tohoto ustanovení platí, že pro statistické a vědecké účely poskytuje statistický ústav (ÚZIS) z národních zdravotních registrů údaje pouze v podobě, ze které nelze určit konkrétní fyzickou nebo právnickou osobu. Statistický ústav je oprávněn žádat za poskytnutí těchto údajů úhradu ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s pořízením výpisů, kopií, s opatřením technických nosičů dat a s odesláním údajů oprávněnému subjektu. Statistický ústav si případně může vyžádat i úhradu za mimořádně rozsáhlé vyhledávání údajů.
45. Ústavní soud dospěl k závěru, že takový způsob řešení žádostí dle InfZ aprobovat nemůže. Je třeba si uvědomit, že je výhradně na volbě žadatele, jaké nástroje k realizaci svých práv zvolí. Je-li však již podána žádost o informaci v režimu InfZ, je ji povinný subjekt, spadající-li požadované informace do jeho působnosti, povinen vyřídit sám, a to postupem, který InfZ předpokládá. Není možné poskytnutí informací, pokud jimi povinný subjekt disponuje, odmítnout s odůvodněním, že existují i jiné způsoby, jak se jich může žadatel domoci. InfZ totiž vyřízení žádosti odkázáním žadatele na alternativní možnost získání informací, na postup dle jiné právní úpravy, ani odkazem na jiné subjekty, které by měl žadatel oslovit, nepřipouští. Proto není možné správními orgány žadateli navrhované alternativní využití § 73 odst. 8 ZZS aprobovat. Nutno dodat, že tato úprava se nadto vztahuje pouze na poskytování informací výhradně pro účely statistické a vědecké a na danou situaci proto vůbec nedopadá. Ačkoliv ji lze považovat za jednu z možností, jak informace NZIS získat, nemůže poskytování informací dle InfZ vyloučit a nemůže být ani prostředkem, jak by se bylo možnému použití napadeného ustanovení vyhnout. Není možné vnucovat žadateli, aby tvrdil zamýšlené použití „pro statistické a vědecké účely“, není-li to pravda.
46. Povinný subjekt vyřizující žádost o informace, podanou podle InfZ, proto měl nejprve vyhodnotit, zda se požadované informace vztahují k jeho působnosti, zda je má fakticky k dispozici a následně, s ohledem na právní úpravu i ustálenou judikaturu, posoudit, zda existuje důvod je neposkytnout. K tomu je nutné položit si zásadní otázku, jaká ústavní hodnota, jaké základní právo či veřejný zájem by mohly být poskytnutím

požadovaných informací dotčeny, či konkrétně v tomto případě, které z nich mají být napadeným ustanovením vlastně ochráněny.

47. Obecně by snad bylo možné připustit ve smyslu čl. 17 odst. 4 Listiny potenciální ohrožení práv a svobod jiných, a sice těch, která jsou zakotvena v čl. 10 Listiny. Lze souhlasit, že by mohlo být poskytnutím informací z NZIS ohroženo právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti; zcela jistě by mohlo být zasaženo do soukromého a rodinného života či do práva na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. O záměru chránit právě tyto hodnoty by svědčily okolnosti, za jakých se napadené ustanovení stalo součástí zákona, když bylo na základě pozměňovacího návrhu přijato jako součást zákona č. 111/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zpracování osobních údajů. Na druhou stranu však tato zákonná výlučka nedopadá pouze na informace mající právě povahu osobních údajů, ale na veškeré informace obsažené v NZIS – s výjimkou informací o struktuře dat.
48. Nutno však upozornit, že k ohrožení výše označených základních práv by mohlo dojít pouze, byly-li by požadovány údaje o konkrétních osobách. Tak tomu ale v posuzované věci nebylo. O jmenovité údaje žadatel zájem neměl, přesto nebyl se svojí žádostí úspěšný. V tomto kontextu se dá stěží rozumět argumentu vlády, která ve svém vyjádření na jednu stranu opakovaně zdůraznila, že napadená právní úprava má primárně sloužit jako ochrana před žádostmi mířícími k poskytování adresných výpisů obsahu registrů NZIS pro konkrétní fyzickou nebo právnickou osobu, a že stávající praxe poskytování informací z NZIS neomezuje žádnou relevantní a legitimní žádost, a to ani poskytování primárních dat, nedojde-li k přímé ani nepřímé identifikaci osoby, ovšem na stranu druhou považuje nevyhovění požadavku žadatele na poskytnutí neadresných údajů za zákonné a správné.
49. Tvrdí-li pak vláda, že v mnoha jiných případech je možné na základě požadovaných údajů identifikovat pacienty poskytovatelů zdravotních služeb, pak je vhodné doplnit, že ochrana informací týkajících se osobnosti, projevů osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobních údajů je na zákonné úrovni upravena v § 8a odst. 1 InfZ, podle kterého povinný subjekt tento typ údajů poskytne „jen v souladu s právními předpisy, upravujícími jejich ochranu.“ Takovým předpisem je pak zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) a zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů. Při vyřizování žádostí o informace je povinný subjekt k této právní úpravě povinen přihlížet, ochrana citovaných práv je tímto způsobem dostatečně zajištěna. Není proto důvod a není ani žádoucí ochranu uvedených práv živelně a nesystémově regulovat pro každou z oblastí působnosti orgánů veřejné správy jednotlivě, natož bez patřičného projednání formou legislativního „přílepku“.
50. Vyplývá-li z vyjádření vlády i jiný možný záměr zákonodárce či předestírá-li některé další důvody pro omezení práva na informace napadenou právní úpravou, pak Ústavní soud považuje za nezbytné připomenout, že orgány veřejné moci nepožívají ochrany před nárůstem vykonávané agendy, neexistuje ani veřejný zájem na upírání informací (a to ani těch odborných) laikům, o kterých se povinný subjekt domnívá, že dané problematice nerozumí a mohli by získané údaje nevhodným či neetickým způsobem dezinterpretovat.

Takový paternalistický přístup ze strany povinných subjektů je znakem zjevného nepochopení jejich postavení a úlohy, které nadto výkon jim svěřené působnosti zjevně nechápou jako službu veřejnosti, a informace nepovažují za veřejný statek vytvořený z veřejných prostředků. Obdobně lze nahlížet i na další důvody k zachování právní úpravy, jako je možnost vzniku zbytečných obav laických občanů, možnost vydání zavádějících informací či možnost chybovosti záznamů způsobené exportem dat. Ostatně zde jde více než o reálnou a doložitelnou praxi nebo o ústavně chráněné hodnoty či veřejný zájem, spíše o příliš široký výčet potenciálních či hypotetických hrozeb, které však mohou dopadat i na poskytování ostatních typů informací.

51. Ústavní soud nemůže přisvědčit vládě, ani když užitečnost napadeného ustanovení dokládá nikoliv výčtem konkrétních případů, ve kterých posloužilo k ochraně před zásahem do konkurujících práv či hodnot, ale pouze nárůstem žádostí, jejichž vyhovění se tak mohl povinný subjekt vyhnout jejím odmítnutím, a to právě s odkazem na napadenou právní úpravu. Tato skutečnost svědčí zejména o tom, že napadené ustanovení chrání především povinný subjekt před pracovní zátěží, což však není cíl, který by bylo možné považovat za legitimní. Pokud je nadto z vyjádření vlády možné dovodit, že žadatelé tytéž informace, které jim jsou dle napadeného ustanovení odpírány, bez jakýchkoliv potíží získají, požádají-li o ně postupem dle § 73 odst. 8 ZZS, nemůže být žádných pochyb, že skutečný důvod jejich ochrany neexistuje, a že přinejmenším v těchto případech jde pouze o formalistický postup povinného subjektu hraničící až s šikanózním přístupem k žadatelům. Pokud by praxe ÚZIS byla skutečně taková, že instruuje žadatele, aby v textu své žádosti zjednodušeně řečeno pouze zaměnili odkaz na InfZ za odkaz na § 73 odst. 8 ZZS, dosahovala by míra formalismu popsaného postupu až kafkovsky absurdní úrovně.
52. Ústavní soud ze shora uvedených důvodů neshledal jak obecně, tak ani ve věci, která byla předložena městskému soudu a vedla k podání nyní posuzovaného návrhu, rozumného důvodu pro tak zásadní omezení práva na informace, aby mohl dospět k závěru, že odepření informací žadateli splňovalo podmínku nezbytnosti tak, jak stanoví čl. 17 odst. 4 Listiny. Žádný legitimní důvod pak nevyplývá ani z odůvodnění správních rozhodnutí, a jelikož do správního spisu nebyly zařazeny informace, které povinný subjekt odmítl žadateli poskytnout, nelze z něj dovodit ani případný jiný důvod jejich neposkytnutí. Pouze na okraj Ústavní soud podotýká, že takové opomenutí povinných subjektů bývá zpravidla důvodem vyslovení nepřezkoumatelnosti prvostupňového rozhodnutí nadřízeným správním orgánem, nehledě na to, že znemožňuje nadřízenému orgánu v návaznosti na výsledek odvolacího správního řízení požadované informace přímo poskytnout. Nicméně s ohledem na obsah žádosti by patrně byly požadované informace tvořeny vždy pouze spojením tří typů údajů – o příčině úmrtí a jí odpovídajícímu počtu zemřelých v konkrétních časových obdobích. V takovém případě si lze skutečně jen stěží představit rozumný důvod, proč by měly být požadované informace žadateli odepřeny, naopak, jak již naznačil navrhovatel, veřejný zájem na jejich zveřejnění je nesporný a povinnému subjektu by nemělo nic bránit požadované údaje poskytnout.
53. Závěry přijaté Ústavním soudem bude jistě možné vztáhnout i na další žádosti podané ÚZIS podle zákona o svobodném přístupu k informacím, to však neznamená, že by nemohlo být za jiných specifických okolností odepření poskytnutí informací z registrů oprávněné. Pokud by taková situace nastala, je na povinném subjektu, aby se s případnými kolizemi proti sobě stojících rovnocenných práv přezkoumatelným

způsobem vypořádal, jejich vzájemným poměřováním vyhodnotil, které z kolidujících základních práv převáží a které naopak bude nutno omezit, a pokud žadateli informace odepře, aby případné rozhodnutí srozumitelně a přesvědčivě odůvodnil.

54. Požadavky kladené na výkon agendy poskytování informací dle InfZ, zejména pak úroveň správních rozhodnutí vydávaných povinnými subjekty a jejich nadřízenými orgány, se od počátku účinnosti informačního zákona nepoměrně zvýšily. Na její kvalitu nelze rezignovat s poukazem, že se jedná pouze o okrajovou působnost povinných subjektů. Naopak, v současnosti již tvoří poskytování informací dle InfZ nedílnou součást jejich působnosti, a tomu je samozřejmě nutno přizpůsobit jejich personální vybavení. Nelze připustit, aby za stavu, kdy jsou obdobné nároky kladeny například na povinné subjekty z řad obcí s minimálním úřednickým aparátem, byla nižší úroveň tolerována orgánům státní správy s nepoměrně větším odborným zázemím. Při rozhodování o odmítnutí žádosti o informace se tak například povinný subjekt nemůže spokojit s pouhým odkazem na zákonné ustanovení. Dle typu povinného subjektu (zejména u vzpomínaných malých územních samospráv) však lze přirozeně předpokládat jisté limity, ačkoliv minimálně elementární a argumentačně podložená přezkoumatelná úvaha o naplnění podmínky nezbytnosti omezení jednoho z konkurujících základních práv by měla být vždy v odůvodnění vydávaného rozhodnutí obsažena. Na tomto místě je třeba poukázat na nezastupitelnou úlohu Ministerstva vnitra jako garanta informačního zákona a jeho metodické výstupy [viz Dokumenty ODK - Ministerstvo vnitra České republiky (mvr.cz)], které, ačkoliv jsou určeny primárně územním samosprávám, mohou velmi usnadnit činnost kteréhokoliv povinného subjektu.
55. Z pohledu kontroly norem je nicméně podstatné, že z citované judikatury zdejšího soudu, ale také z judikatury soudů správních je možno dovodit ústavně konformní výklad napadeného ustanovení. V tomto se Ústavní soud se soudem městským názorově rozchází, a to je důvodem, proč nemohl jeho návrhu vyhovět. Jak připomenul navrhovatel, Ústavní soud je omezen principem přednosti ústavně konformní interpretace před derogací a principem minimalizace zásahu do pravomoci jiných orgánů veřejné moci, ke kterým se přihlásil v řadě svých rozhodnutí (např. sp. zn. Pl. ÚS 5/96, Pl. ÚS st. 6/98, Pl. ÚS 19/98, Pl. ÚS 15/98, Pl. ÚS 4/99, Pl. ÚS 10/99, Pl. ÚS 41/02, Pl. ÚS 92/06 a Pl. ÚS 10/16). Z mnoha myslitelných výkladů zákona je tak třeba v každém případě použít pouze takový výklad, který respektuje ústavní principy (je-li takový výklad možný) a ke zrušení ustanovení zákona pro neústavnost přistoupit teprve tehdy, nelze-li dotčené ustanovení použít, aniž by byla ústavnost porušena.
56. Zrušením napadeného ustanovení by nadto Ústavní soud *de facto* potvrdil postup správních orgánů a jejich výklad, že za dané situace nebylo možno postupovat jinak, než požadované informace žadateli odepřít. Zcela by se tak změnil dosavadní náhled na zákonné výluky z informační povinnosti, zejména jejich výklad a nároky na povinné subjekty při jejich aplikaci. Nepřipustil-li by nyní Ústavní soud jejich ústavně souladný výklad, znamenalo by to propříště, že bude třeba zákonné výluky bezvýjimečně akceptovat, a to až do okamžiku, než budou prohlášeny za neústavní.
57. Ústavní soud proto uzavírá, že zákonné omezení informační povinnosti nemůže být bez dalšího konečné, jak o tom ostatně svědčí již zavedená praxe či dostupná judikatura správních soudů. Obdobným způsobem tak byl například překonán zákaz poskytování informací o probíhajícím trestním řízení [§ 11 odst. 4 písm. a) InfZ]. Lze vzpomenout například judikaturu Nejvyššího správního soudu, který v rozsudku ze dne 1. 12. 2010,

sp. zn. 1 As 44/2010, uvedl, že povinné subjekty neposkytnou informace o probíhajícím trestním řízení pouze poté, co zváží, nakolik je důvod neposkytnutí informace vskutku ospravedlněn naléhavou společenskou potřebou. Obdobně v rozsudku ze dne 5. 6. 2019, sp. zn. 3 As 101/2019, zaznělo, že informace o probíhajícím trestním řízení podle § 11 odst. 4 písm. a) zákona o svobodném přístupu k informacím není z poskytování zcela vyloučena. Povinný subjekt (potažmo následně soud) musí nejprve zvážit, zda zpřístupnění informace o probíhajícím trestním řízení bude mít na jeho průběh negativní dopad.

58. Zákonné výluky sice budou zpravidla korespondovat s důvody omezení práva na informace vyplývající z čl. 17 odst. 4 Listiny a čl. 10 odst. 2 Úmluvy, ovšem nemusí tomu tak být vždy. Ústavním soudem popsany postup povinných subjektů při jejich aplikaci a ústavně souladný výklad takové normy (viz zejména body 46 až 52) pak právě i v těchto případech garantuje, že sám zákonodárce nebude mít možnost účelově do práva na informace prostřednictvím zákonné úpravy zasáhnout a vyprázdnit je. Na druhou stranu není nezbytné každé takové omezení práva na informace, s ohledem na popsany postup, explicitně derogovat, nelze však vyloučit, že se některá z nich mohou stát obsolentními.

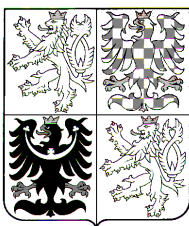
VIII. Závěr

59. Ústavní soud dospěl k závěru, že bylo-li by napadené ustanovení interpretováno pomocí doslovného gramatického výkladu, nebylo by pochyb o tom, že je v rozporu s ústavním pořádkem, neboť by zasahovalo do základních práv a svobod žadatelů o informace. V takovém případě by Ústavní soud musel ke zrušení napadeného ustanovení skutečně přistoupit. Jak ovšem vyplývá z výše uvedeného i z již zavedené rozhodovací praxe, existuje ústavně souladný výklad zákonných výluk z informační povinnosti, který je odrazem restriktivního přístupu k nim.
60. S přihlédnutím ke shora uvedenému nelze mít napadené zákonné ustanovení za rozporné se základním právem na informace dle čl. 17 odst. 4 Listiny, poněvadž jeho použití na navrhovatelem souzený případ nebrání v dosažení ústavně konformního výsledku v řízení o podané správní žalobě. Ve světle řečeného tudíž Ústavní soud návrh na zrušení napadeného ustanovení zákona o zdravotních službách podle § 70 odst. 2 zákona o Ústavním soudu zamítl, neboť neshledal jeho rozpor s ústavním pořádkem.

Poučení: Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 17. ledna 2023

Milada Tomková
místopředsedkyně Ústavního soudu

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka (soudce zpravodaje) a soudců Radovana Suchánka a Vojtěcha Šimíčka o ústavní stížnosti stěžovatelky A. Š., zastoupené Mgr. et Mgr. Tomášem Němečkem, advokátem, sídlem Kořenského 1107/15, Praha 5, proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. ledna 2021 č. j. 3 As 232/2019-40, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. června 2019 č. j. 6 A 155/2017-61, rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví ze dne 7. června 2017 č. j. MZDR 26678/2017-2/PRO a rozhodnutí Ústavu zdravotnických informací a statistiky ze dne 4. května 2017 č. j. UZIS/003773/2017, a s ní spojeným návrhem na zrušení § 73 odst. 8 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve zněních pozdějších předpisů, ve slovech „nebo právnickou“, za účasti **Nejvyššího správního soudu, Městského soudu v Praze, Ministerstva zdravotnictví, sídlem Palackého náměstí 375/4, Praha 2 a Ústavu zdravotnických informací a statistiky, sídlem tamtéž, jako účastníků řízení, takto:**

I. Rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 28. ledna 2021 č. j. 3 As 232/2019-40, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 14. června 2019 č. j. 6 A 155/2017-61, rozhodnutím Ministerstva zdravotnictví ze dne 7. června 2017 č. j. MZDR 26678/2017-2/PRO a rozhodnutím Ústavu zdravotnických informací a statistiky ze dne 4. května 2017 č. j. UZIS/003773/2017 bylo porušeno základní právo stěžovatelky zaručené článkem 17 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. ledna 2021 č. j. 3 As 232/2019-40, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. června 2019 č. j. 6 A 155/2017-61, rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví ze dne 7. června 2017 č. j. MZDR 26678/2017-2/PRO a rozhodnutí Ústavu zdravotnických informací a statistiky ze dne 4. května 2017 č. j. UZIS/003773/2017 se zrušuje.

III. Návrh na zrušení § 73 odst. 8 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, ve slovech „nebo právnickou“ se odmítá.

IV. Stěžovatelce se nepřiznává náhrada nákladů řízení před Ústavním soudem.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí s tvrzením, že jimi byla porušena její základní práva zaručená ústavním zákonem, zejména čl. 17 odst. 4, čl. 31, čl. 32 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Svou ústavní stížnost spojila stěžovatelka s návrhem na zrušení § 73 odst. 8 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, ve slovech „nebo právnickou“.

2. Z obsahu ústavní stížnosti a napadených rozhodnutí vyplývají následující skutečnosti. Rozhodnutím Ústavu zdravotnických informací a statistiky (dále jen „ÚZIS“) ze dne 4. 5. 2017 č. j. UZIS/003773/2017 byla podle § 15 odst. 1, § 2 odst. 3 a § 12 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „informační zákon“), ve spojení s § 17 odst. 2 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní statistické službě“), a § 73 odst. 3 a 5 zákona o zdravotních službách částečně odmítnuta žádost stěžovatelky, kterou se domáhala poskytnutí informací o českých porodnicích, konkrétně pro každou porodnici za rok 2014 a rok 2015 požadovala spolu s jménem (názvem) porodnice uvést celkový počet porodů, počet císařských řezů, počet porodů za použití kleští, počet porodů za použití vakuumextraktoru, počet epiziotomií, počet porodů, které skončily poraněním hráze a/nebo čípku, počet porodů s epiziotomií, které zároveň skončily poraněním hráze a/nebo čípku, počet porodů koncem pánevním a počet porodů koncem pánevním, které proběhly vaginálně. V odůvodnění rozhodnutí o částečném odmítnutí žádosti o informace ÚZIS uvedl, že jelikož stěžovatelka nespĺňuje zákonné podmínky k získání přístupu k dalším údajům vedeným v Národním zdravotnickém informačním systému (dále jen „NZIS“) ani zákonné podmínky pro výjimečné využití údajů k jiným než statistickým účelům, a tedy i k porušení mlčenlivosti orgánů státní statistické služby, poskytl jí požadované informace jen v částečném rozsahu s tím, že anonymizoval názvy jednotlivých porodnic. Proti rozhodnutí ÚZIS podala stěžovatelka odvolání, které Ministerstvo zdravotnictví (dále jen „ministerstvo“) rozhodnutím ze dne 7. 6. 2017 č. j. MZDR 26678/2017-2/PRO zamítlo a rozhodnutí ÚZIS potvrdilo.

3. Rozhodnutí ministerstva napadla stěžovatelka žalobou, kterou Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) zamítl, neboť se ztotožnil se závěrem správních orgánů, že § 73 odst. 8 ve spojení s § 17 odst. 2 zákona o státní statistické službě lze považovat za zvláštní důvod odmítnutí žádosti o informace, neboť informace, o jejichž poskytnutí stěžovatelka

žádala (konkrétní informace o počtu a okolnostech porodů v jednotlivých porodnicích), jsou svým charakterem důvěrné. Městský soud současně uvedl, že neshledal důvod, aby předložil Ústavnímu soudu návrh na zrušení dotčeného ustanovení zákona o zdravotních službách, neboť na základě provedeného testu proporcionality dovodil, že právo na informace není v daném případě zcela vyloučeno, protože stěžovatelka mohla toto své právo, respektive právo na ochranu zdraví a zdravotní péče, realizovat skrze § 17 odst. 2 zákona o státní statistické službě, kdy se mohla na jednotlivé porodnice obrátit se samostatnou žádostí o informace, nebo bylo možné v souladu s tímto ustanovením požádat jednotlivé statutární orgány porodnic o souhlas s poskytnutím informací (čímž by bylo zabráněno, aby jednotliví pracovníci porodnic byli zatíženi vyhledáváním statistik) a následně se s tímto souhlasem jako přílohou žádosti o informace obrátit na povinný subjekt.

4. Proti rozsudku městského soudu podala stěžovatelka kasační stížnost, kterou Nejvyšší správní soud ústavní stížností napadeným rozsudkem zamítl s odůvodněním, že právo na informace garantované čl. 17 odst. 5 Listiny je zákonodárce oprávněn omezit, pokud přitom ob stojí v testu ústavnosti, tedy kritériím účelnosti, potřebnosti a přiměřenosti. Nejvyšší správní soud je přesvědčen, že těmto požadavkům zákonodárce při přijímání § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách dostal, když právní úprava obsažená v tomto ustanovení nevyklučuje, aby žadatelé informace získali postupem podle § 17 odst. 2 zákona o státní statistické službě.

II.

Argumentace stěžovatelky

5. Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvedla, že si při podání žádosti o informace byla vědoma současné právní úpravy, podle které pro statistické a vědecké účely poskytuje statistický ústav z národních zdravotních registrů údaje pouze v podobě, ze které nelze určit konkrétní fyzickou nebo právnickou osobu, je však přesvědčena, že tato zákonná úprava je v rozporu s ústavním pořádkem, neboť neúměrně extenzivní a paušální anonymizace statistických údajů o českých porodnicích, shromážděných v NZIS, je nepřiměřeným omezením práva na informace, přičemž nejde o opatření nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých ani pro ochranu veřejného zdraví. Stěžovatelka nesouhlasí s právním názorem městského soudu, který v rámci testu proporcionality kritérium vhodnosti posoudil bez bližšího odůvodnění tak, že omezení práva na informace je vhodné, neboť cílem je ochrana důvěrných informací týkajících se fyzických a právnických osob. Pochybení shledává stěžovatelka i v postupu Nejvyššího správního soudu, který poukázal na Úmluvu o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat ze dne 28. ledna 1981 [Sdělení č. 115/2001 Sb. m. s., (dále také jen „Úmluva“)] a na Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů), ze dne 27. 4. 2016 (dále jen „Nařízení“). Ačkoli Úmluva i Nařízení hovoří o ochraně osobních údajů fyzických osob (přičemž stěžovatelka proti ochraně osobních údajů fyzických osob ničeho nenamítá), Nejvyšší správní soud dovodil „širší účel“ spočívající v ochraně pověsti právnických osob s ohledem na automatizované zpracování osobních dat, zvláštní povahu zdravotních informací a typově větší škálu rizik jejich zneužití či dezinterpretace, jež mohou ve svém důsledku vést nejen k zásahu do základních práv fyzických osob, ale též do pověsti právnických osob – poskytovatelů zdravotních služeb. Stěžovatelka

má za to, že městský soud ani Nejvyšší správní soud neprovedly test proporcionality správně, neboť v kolizi dvou proti sobě stojících základních práv má podle jejího přesvědčení přednost právo na informace a na ochranu zdraví před právem porodnic na ochranu pověsti. Stěžovatelka se také neztotožňuje s úvahou Nejvyššího správního soudu, že by zveřejnění požadovaných informací mohlo jakkoli poškodit pověst poskytovatelů zdravotních služeb, naopak podle jejího názoru povede k zlepšení a zkvalitnění služeb. Stěžovatelka považuje za jednoznačně prospěšné základní data porodnic zveřejňovat a pracovat s nimi, dezinterpretacím je možné se bránit vysvětlením dat; naopak jejich tajení důvěru veřejnosti v poskytovatele péče nevzbuzuje. Stěžovatelka upozorňuje, že v historii České republiky již obdobná data o porodnicích zveřejňována byla, a v současné době jsou zveřejňována např. ve Slovenské republice, ve Velké Británii, ve Švédsku, Norsku či v některých státech Kanady nebo Spojených států amerických. Namítá-li Nejvyšší správní soud, že § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách již obstál v přezkumu Ústavním soudem, neboť nálezem ze dne 10. 11. 2020 sp. zn. Pl. ÚS 33/16 (6/2021 Sb.) byl zamítnut návrh skupiny senátorů na zrušení § 70 až § 78 tohoto zákona, stěžovatelka poukazuje na skutečnost, že citovaný nález se zabýval otázkou ochrany osobních údajů pacientů (fyzických osob). Současně stěžovatelka připomíná obsah odlišného stanoviska k tomuto nálezu, ve kterém je kritizováno postavení ÚZIS a absence dostatečných záruk pro zajištění práv subjektů údajů.

III.

Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatelky

6. Ústavní soud zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům a rovněž od nich vyžádal příslušné spisy (sp. zn. 3 As 232/2019, 6 A 155/2017-61 a MZDR 26678/2017-2/PRO).

7. Nejvyšší správní soud uvedl, že jádro kasačních námitek nesměřovalo proti závěru městského soudu ohledně zákonnosti postupu ministerstva, nýbrž proti tomu, že městský soud nepředložil Ústavnímu soudu návrh na zrušení části § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách. Nejvyšší správní soud s postupem městského soudu souhlasil a ztotožnil se s ním v závěru, že omezení práva na informace v daném případě v testu proporcionality ob stojí. Nejvyšší správní soud má za to, že stěžovatelka v ústavní stížnosti neuvedla námítky, které by vyvrátily dva nosné důvody napadeného rozsudku. Za prvé jde o závěr, že smyslem zkoumané zákonné úpravy je zabránit, aby povinný subjekt (ÚZIS) poskytoval žadatelům o informace důvěrné informace, a tím byla zajištěna „statistická důvěrnost“, kterou je třeba zachovat mimo jiné proto, aby poskytovatelé údajů (porodnice) předávali statistickým orgánům pravdivé a úplné informace. Nebylo-li by zajištěno, že poskytovaná data budou využívána pouze pro statistické účely, poskytovatelé údajů by nebyli motivováni k zasílání pravdivých údajů o své činnosti, tomu odpovídá také úprava obsažená v § 16 odst. 1 zákona o státní statistické službě. Názvy jednotlivých porodnic ve spojení s informacemi o zde provedených porodech, učiněných lékařských zákrocích a poraněních představují podle Nejvyššího správního soudu důvěrné informace dle § 2 písm. b) zákona o státní statistické službě, proto je není možné poskytovat k jiným než statistickým účelům bez písemného souhlasu subjektu údajů (§ 17 odst. 2 zákona o státní statistické službě). Druhou podstatnou skutečností je, že právní úprava obsažená v § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách nevylučuje, aby žadatelé o informace požadované údaje získali a případné budoucí rodičky se na základě takto poskytnutých informací rozhodly pro konkrétní porodnici. Na výše popsané způsoby získání požadovaných informací, které mimo jiné svědčí o tom, že nemohlo být

zasaženo do ústavně garantovaných práv stěžovatelky na informace ani práva na ochranu zdraví, byla stěžovatelka upozorněna již ve správním řízení a poté i v soudním řízení správním. K poukazu stěžovatelky na státy, které údajně připouští, aby byly údaje o porodnicích zveřejňovány v rozsahu, jaký požaduje stěžovatelka, Nejvyšší správní soud uvádí, že pouhá skutečnost, že v několika státech na světě je platná právní úprava, která takové poskytování informací umožňuje, sama o sobě neznamena, že česká právní úprava je protiústavní, naopak z opačného úhlu pohledu by bylo možné argumentovat, že naopak velká část členských států Evropské unie (včetně většiny států sousedících s Českou republikou) takovou úpravu nemá. Z uvedených důvodů Nejvyšší správní soud navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou odmítl, případně ji zamítl.

8. Městský soud ve vyjádření odkázal na odůvodnění svého napadeného rozsudku a rozsudku Nejvyššího správního soudu s tím, že senát při projednání žaloby nedospěl k závěru, že by aplikovaná úprava byla v rozporu s ústavním pořádkem, proto věc nepředložil Ústavnímu soudu a o žalobě rozhodl.

9. Ministerstvo ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedlo, že ÚZIS jako správce NZIS poskytuje na základě žádosti podle informačního zákona, jde-li o údaje v NZIS, pouze informace o struktuře dat (§ 73 odst. 7 zákona o zdravotních službách), dále pro statistické a vědecké účely smí poskytovat údaje z NZIS pouze v podobě, ze které nelze určit konkrétní fyzickou ani právnickou osobu (§ 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách). Jako pracoviště v soustavě orgánů státní statistické služby pak poskytne ÚZIS každému žadateli, který o to požádá a uhradí nutné náklady, vytvořené (existující) statistické informace a anonymní údaje nejen pro vědecké a statistické účely, ale např. pro média, studium, diplomové práce nebo informace k žádosti každého vypracuje a poskytne další statistické informace na základě smlouvy a za dohodnutou cenu [§ 18 odst. 1 písm. b) zákona o státní statistické službě]. Ministerstvo konstatuje, že ÚZIS se při své aplikační praxi řídí ustanoveními zákona o svobodném přístupu k informacím s přihlédnutím ke shora uvedeným speciálním ustanovením zákona o zdravotních službách a ustanovením § 2 písm. a), 3 odst. 6 a § 17 odst. 2 zákona o státní statistické službě (zajištění ochrany důvěrných statistických údajů). Ministerstvo zdůrazňuje, že ÚZIS je vázán Nařízením, a to i v případě, že by došlo ke zrušení stěžovatelkou napadeného § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách. V této souvislosti poukazuje ministerstvo na rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 10. 2016 ve věci C-582/14 (*Patrick Breyer proti Spolkové republice Německo*), ve kterém dospěl k závěru, že pokud má dotčená osoba právní prostředky, které jí umožňují nechat identifikovat subjekt údajů díky dalším informacím, kterými disponuje jiná osoba, musí být čl. 2 písm. a) směrnice 95/46 vykládán v tom smyslu, že tento údaj je osobním údajem. Ministerstvo se domnívá, že na základě údajů požadovaných žadateli podle zákona o svobodném přístupu k informacím by bylo v mnoha případech možné identifikovat pacienty poskytovatelů zdravotních služeb, a to i ze strany dalších osob, resp. žadatelů samotných. Ministerstvo zdůrazňuje, že převážná část centrálních datových zdrojů sdružených v NZIS se přímo nebo nepřímo dotýká osobních dat občanů České republiky, a tato data ve svých primárních úložištích NZIS ukládá. Ministerstvo má za to, že napadená zákonná výlučka z práva na informace je nezbytná pro ochranu bezpečnosti státu, veřejné bezpečnosti a ochranu veřejného zdraví. V případě, že by byly poskytovány informace bez kontextu, může docházet k dezinterpretaci dat a různým, i zcela protichůdným výkladům. Ministerstvo zdravotnictví proto považuje návrh stěžovatelky na prohlášení neústavnosti § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách za nedůvodný a navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost i návrh na prohlášení neústavnosti § 73 odst. 8 zákona o zdravotních

službách zamítl.

10. ÚZIS se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

11. Stěžovatelka v replice setrvává na svém názoru, že přezkoumávaná zákonná úprava je v rozporu s ústavním pořádkem, neboť neúměrně extenzivní a paušální anonymizace statistických údajů o českých porodnicích, shromážděných v ÚZIS, je nepřiměřeným omezením práva na informace, přičemž nejde o opatření nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých ani pro ochranu veřejného zdraví, naopak pro naplnění práva na ochranu zdraví je zapotřebí tyto informace poskytovat. Stěžovatelka přitom považuje za absurdní, aby žena, která bude chtít naplnit své právo na ochranu zdraví podle čl. 31 Listiny a bude chtít znát související statistické údaje o péči, měla hromadně rozesílat žádosti o informace do každé porodnice, a aby personál porodnic na tyto žádosti opakovaně jednotlivým ženám odpovídal v situaci, kdy těmito údaji ÚZIS disponuje. Stěžovatelka taktéž nesouhlasí s názorem ministerstva, že by ze souhrnných poskytnutých dat o porodech dokázala identifikovat jednotlivé rodičky. Jelikož stěžovatelka navrhuje toliko vypustit z § 73 odst. 8 slova „nebo právnickou“, ustanovení by nadále umožňovalo poskytovat údaje pouze „v podobě, ze které nelze určit konkrétní fyzickou osobu“, ani po změně by tedy nebylo možné zveřejnit údaje tak, že by bylo možné identifikovat jednotlivé pacienty. Ministerstvo přitom ve svém vyjádření nevysvětluje, jak by zveřejnění základních statických údajů, např. o počtu porodů za rok v konkrétní porodnici, mohlo ohrozit bezpečnost státu či ochranu veřejného zdraví. Stěžovatelka žádala mimo jiné o údaje o celkovém počtu porodů koncem pánevním a počtu porodů koncem pánevním, které skončily vaginálně (tj. dítě se nenarodilo císařským řezem), důvodem bylo zjistit tyto údaje pro blízkou osobu, která byla těhotná s polohou plodu koncem pánevním a chtěla si vybrat porodnici. Údaje o počtu porodů koncem pánevním nebylo možné od jednotlivých oslovených porodnic získat, není tedy pravda, že „dané údaje jsou občanům zpřístupněny u poskytovatelů zdravotních služeb významně profesionálněji a kompletněji“. Stěžovatelka si také není vědoma žádného zákonného ustanovení, které by přikazovalo jednotlivým poskytovatelům zdravotních služeb počítat statistiky provedených výkonů a zpřístupňovat a vysvětlovat je veřejnosti, toto je naopak úkolem, který by mělo plnit ministerstvo a jeho podřízené orgány (ÚZIS), kterým poskytovatelé zdravotních služeb jednotlivé údaje do zdravotnických registrů odesílají. Závěrem stěžovatelka rozšiřuje svůj návrh i na zrušení § 73 odst. 7 zákona o zdravotních službách, který byl přijat v mezidobí po podání stěžovatelčiny žádosti o informace, a kterým byla vytvořena další překážka pro naplnění práva stěžovatelky na přístup k informacím. Tento svůj návrh stěžovatelka v podání ze dne 25. 1. 2023 označila po vydání nálezu ze dne 17. 1. 2021 sp. zn. Pl. ÚS 25/21 (dostupném stejně jako další citovaná rozhodnutí Ústavního soudu na <http://nalus.usoud.cz>) za již bezpředmětný a setrvala na svém původním návrhu.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla včas podána oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v nichž byla vydána rozhodnutí napadená v ústavní stížnosti, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný; stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon

o Ústavním soudu“), a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

V.1. Obecná východiska

13. Podle čl. 17 Listiny platí, že svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny (odst. 1) a každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu (odst. 2). Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti (odst. 5).

14. Omezit svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze podle čl. 17 odst. 4 Listiny pouze zákonem, současně musí jít o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

15. Jinak řečeno, jakýkoliv zásah do práv plynoucích z čl. 17 Listiny a z čl. 10 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, pokud nebude stanoven zákonem, nebude sledovat legitimní cíl zakotvený v těchto ustanoveních a současně nebude nezbytný v demokratické společnosti, aby těchto cílů dosáhl, bude porušením požadavků stanovených v čl. 17 odst. 4 Listiny a v čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

16. Na úrovni podústavního práva je pak totéž vyjádřeno v § 12 informačního zákona, podle kterého všechna omezení práva na informace provede povinný subjekt tak, že poskytne požadované informace včetně doprovodných informací po vyloučení těch informací, u nichž to stanoví zákon. Právo odepřít informaci trvá pouze po dobu, po kterou trvá důvod odepření.

17. Znění § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách je následující:

Pro statistické a vědecké účely poskytuje statistický ústav z národních zdravotních registrů údaje pouze v podobě, ze které nelze určit konkrétní fyzickou nebo právnickou osobu.

18. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/21 se Ústavní soud zabýval výkladem § 73 odst. 7 zákona o zdravotních službách, podle kterého statistický ústav poskytne na základě žádosti podle zákona o svobodném přístupu k informacím, pokud se jedná o údaje v Národním zdravotnickém informačním systému, pouze informace o struktuře dat. Převážná část závěrů Ústavního soudu vyjádřená v citovaném nálezu má přitom dopad i na nyní posuzovanou věc.

19. Ústavní soud především navázal na svou předchozí judikaturu, zejména na nález ze dne 30. 3. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 2/10 (N 68/56 SbNU 761; 123/2010 Sb.), v němž uvedl, že „svoboda projevu – včetně v ní dle čl. 10 odst. 1 Úmluvy obsažená svoboda přijímat informace – představuje jeden z nejdůležitějších základů demokratické společnosti“, a dále, že je nutno zkoumat v každém konkrétním případě (podle okolností konkrétní

věci) splnění podmínky nezbytnosti omezení základního práva a svobody jednotlivce v demokratické společnosti, neboť nelze a priori vyloučit, že v konkrétním případě bude ochrana základního práva převažovat nad citovanými hodnotami, tj. že nebude dána existence „naléhavé společenské potřeby“ na omezení základního práva. Obdobně v nálezu ze dne 15. 11. 2010 sp. zn. I. ÚS 517/10 (N 223/59 SbNU 217) Ústavní soud vyslovil, že je-li informace součástí (přínejmenším) veřejné sféry, dopadá na ni základní právo na informace dle čl. 17 Listiny a čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Toto základní právo a jemu odpovídající povinnost orgánu veřejné moci představuje jeden z klíčových prvků vztahu mezi státem a jednotlivcem. Ústavní soud rovněž připomněl závěry nálezů ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. IV. ÚS 1378/16 (N 188/87 SbNU 77) a ze dne 3. 4. 2018 sp. zn. IV. ÚS 1200/16 (N 64/89 SbNU 25), v nichž výslovně deklaroval, že žádným zákonem nelze abstraktně vyloučit ochranu základních práv a svobod, zaručenou ústavním pořádkem, a že v každém jednotlivém případě střetu ústavně zaručených práv musejí soudy a jiné orgány veřejné moci testem proporcionality porovnat dotčená v konfliktu stojící práva a zajistit, aby mezi nimi byla dodržena spravedlivá rovnováha.

20. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/21 Ústavní soud dovodil, že jde-li o vztah mezi dle § 73 odst. 7 zákona o zdravotních službách obsahujícím výlukou z informační povinnosti a § 12 informačního zákona, není nutné použít pravidlo *lex specialis derogat legi generali*, neboť jejich střet lze řešit ústavně souladným výkladem – jde o kolizi zákonné normy k normě ústavní (právo na informace), v takovém případě je nutné akceptovat vyšší právní sílu ústavní normy, anebo identifikovat konkurující veřejný zájem či jiné ústavně zaručené právo, které by mělo být onou zákonnou výlukou chráněno a střet těchto práv vyřešit.

21. V bodě 42 odůvodnění nálezu je uvedeno, že „[P]ro uplatňování práva na informace je třeba primárně vycházet ze zásady, že informace se poskytují a každé případné omezení tohoto práva je pak nutné vykládat restriktivním způsobem. Jak již bylo uvedeno výše, k omezení práva na informace může dojít pouze v případech, kdy má takový postup zákonný podklad a je v demokratické společnosti nezbytný k ochraně jiných konkurujících práv či hodnot (například veřejný zájem, veřejná bezpečnost, práva a svobody jiných apod.). Onu nezbytnost omezení však nelze a priori presumovat pouze ze znění zákona, který je formální podmínkou omezení práva na informace. Naopak, vždy je nutno nejprve identifikovat konkurující veřejný zájem či jiné ústavně zaručené právo, které by mělo být onou zákonnou výlukou chráněno, a vzájemně je poměřovat, například provedením testu proporcionality (dříve více užívaného testu veřejného zájmu)“.

22. V bodě 46 nálezu Ústavní soud konkretizuje, že povinný subjekt vyřizující žádost o informace podanou podle informačního zákona by měl nejprve vyhodnotit, zda se požadované informace vztahují k jeho působnosti, zda je má fakticky k dispozici a následně, s ohledem na právní úpravu i ustálenou judikaturu posoudit, zda existuje důvod je neposkytnout. K tomu je nutné položit si zásadní otázku, jaká ústavní hodnota, jaké základní právo či veřejný zájem by mohly být poskytnutím požadovaných informací dotčeny, či konkrétně které z nich mají být napadeným ustanovením vlastně ochráněny.

23. V bodech 47 a 48 odůvodnění nálezu Ústavní soud připustil, že obecně by snad bylo možné dojít ve smyslu čl. 17 odst. 4 Listiny potenciálně k ohrožení práv a svobod jiných, a sice těch, která jsou zakotvena v čl. 10 Listiny, to však pouze tehdy, byly-li by požadovány údaje o konkrétních osobách, v takovém případě (jde-li o fyzické osoby)

Ústavní soud poukázal na § 8a odst. 1 informačního zákona, který stanoví, že informace týkající se osobnosti, projevů osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobní údaje povinný subjekt poskytne jen v souladu s právními předpisy, upravujícími jejich ochranu (takovým předpisem je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Nařízení a zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů).

V.2. Aplikace obecných východisek na posuzovanou věc

24. V nyní posuzované věci jde o poskytnutí údajů týkající se konkrétních právnických osob (nemocnic). Ve světle shora uvedených závěrů nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/21 není důvodu, pro který by v případě, kdy ÚZIS aplikuje konkrétní zákonný důvod pro neposkytnutí informace (§ 73 odst. 7 či 8 zákona o zdravotních službách), neměl současně zvažovat, zda dotčená zákonná ochrana poskytnutá těmto údajům je v konkrétním případě skutečně proporcionální z hlediska nezbytného omezení práva na přístup k informacím. Podle odůvodnění citovaného plenárního nálezu nelze aplikovat předmětné ustanovení, není-li neposkytnutí informací navíc odůvodněno ochranou jiných konkurujících práv či hodnot. Jinými slovy zákonné výluky pro neposkytnutí informací v celé jejich šíři by měl ÚZIS aplikovat pouze v nezbytných případech, kdy na základě poměrování shledal pro neposkytnutí informací důvod v demokratické společnosti nezbytný k ochraně jiných konkurujících práv či hodnot (například veřejný zájem, veřejná bezpečnost, práva a svobody jiných apod.). ÚZIS totiž není pouze statistickým úřadem, který mimo jiné poskytuje strukturované údaje z NZIS či údaje pro statistické a vědecké účely (a je vázán v tomto smyslu § 73 odst. 7 a 8 zákona o zdravotních službách), ale nadto je obecně správním orgánem – povinným subjektem, který je povinen podle informačního zákona (s přihlédnutím k jeho § 12) poskytnout informace, nebrání-li tomu ochrana zájmů jiných dotčených subjektů.

25. Nezbytnost omezení práva na informace však povinný subjekt ani nadřízený správní orgán neproověřovaly, ve vyjádření ministerstva přitom přímo zaznělo, že „ani on ani povinný subjekt nemohou při svém rozhodování posuzovat, zda předmětná žádost o poskytnutí informací může nějak zasáhnout do ochrany práv a oprávněných zájmů českých porodnic či nikoliv, neboť zákon jasně stanoví, že není možné tyto údaje poskytnout“.

26. Poměrování konkurujících zájmů tak bylo provedeno až správními soudy, avšak ty za legitimní cíl omezení práva na informace o porodnicích, tedy ono konkurenční právo či zájem, označily nikoliv hodnoty, které by bylo možno podřadit pod čl. 17 odst. 4 Listiny, ale zájem na ochraně takzvaných důvěrných statistických informací (viz bod 45 rozsudku městského soudu), tím má být nadto podle Nejvyššího správního soudu zároveň zachována motivace zdravotnických zařízení k předávání pravdivých informací statistickým orgánům (bod 26 rozsudku Nejvyššího správního soudu) či zabráněno dezinterpretacím a zásahu do dobré pověsti zdravotnických zařízení (bod 24 rozsudku Nejvyššího správního soudu).

27. K jednotlivým důvodům pro neposkytnutí informací tak, jak byly prezentovány jak v soudních a správních rozhodnutích a později i vyjádřeních k ústavní stížnosti, Ústavní soud doplňuje následující.

28. Nelze souhlasit s argumentací správních soudů, že názvy jednotlivých porodnic ve spojení s informacemi o zde provedených porodech, učiněných lékařských zákrocích a poraněních představují důvěrné informace, které není možné poskytovat k jiným než statistickým účelům bez písemného souhlasu subjektu údajů. Jakkoli jde skutečně pojmově o důvěrný statistický údaj podle § 2 písm. b) zákona o státní statistické službě, je zřejmé, že charakter těchto údajů (názvů porodnic), přestože umožňuje přímou identifikaci právnické osoby, není nijak důvěrný a není tedy důvod tyto údaje chránit.

29. Ústavní soud se taktéž neztotožňuje s názorem Nejvyššího správního soudu, který odůvodnil odepření poskytnutí informací obavou z porušování zákona ze strany poskytovatelů zdravotních služeb, kteří by mohli statistickým orgánům předávat neúplné informace, resp. by „nebyli motivováni k zasílání pravdivých údajů“. Povinnost poskytovatelů zdravotních služeb předávat informace (úplné a pravdivé) je zakotvena v § 45 odst. 2 písm. m) zákona o zdravotních službách a její porušení je přestupkem, který je vymezen v § 117 odst. 2 písm. d) téhož zákona. Orgány veřejné moci jsou povinny dodržování této povinnosti ze strany poskytovatelů kontrolovat a vymáhat její plnění. Jako nástroj k tomu však nemůže sloužit omezování práva na informace. Za důvod odepření poskytnutí informace nelze považovat ani možné zneužití informací či jejich dezinterpretace – jednak takové omezení postrádá zákonný základ a až na výjimečné případy povinnému subjektu nepřisluší zkoumat, jakým způsobem a k čemu žadatel informace použije, jednak lze takovou situaci vždy (považuje-li to povinný subjekt za nezbytné) zhojit doplněním či vysvětlením.

30. Ústavní soud neshledal legitimním omezení práva na informace ani z později vyjádřených důvodů. Tvrdí-li ministerstvo, že na základě údajů požadovaných žadateli podle zákona o svobodném přístupu k informacím by bylo v mnoha případech možné identifikovat pacienty poskytovatelů zdravotních služeb, nemůže být tato z obecného hlediska konstatovaná skutečnost důvodem pro to, aby bylo *a priori* poskytnutí informací odmítáno. Jak již bylo shora řečeno, v každém konkrétním případě je povinen poskytovatel informací zkoumat, zda je dána zákonná výluka pro poskytnutí informací, a je-li tomu tak, tak poměřovat, zda je namístě ji aplikovat s ohledem na dotčené zájmy fyzických nebo právnických osob (např. jejich osobních údajů). V nyní posuzované věci je zřejmé, že údaje, které požadovala stěžovatelka, nemohly vést k ohrožení osobních údajů pacientů (tedy zjištění identity rodiček), tak by tomu mohlo být pouze v případě, že by se jednalo o jednotky žen v daném zařízení. Takto odůvodněné odmítnutí poskytnutí údajů o např. způsobu ukončení porodu či porodních komplikacích či poraněních (s uvedením, že v porodnici, jejíž název by nebyl sdělen, byl proveden v daném období porod pouze jedné nebo dvěma pacientkám), by nade vši pochybnost požívalo ústavní ochrany. Takto však ÚZIS nepostupoval, když odmítl poskytnout názvy všech porodnic bez jakéhokoli odůvodnění pouze s odkazem na § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách. Takový postup však není ústavně souladný, jak již bylo výše řečeno, a nadto se naprosto míjí s důvodem žádosti o poskytnutí informací v této věci, kdy z podané žádosti je zřejmé, že nebyla podána pro statistické či vědecké účely.

31. Jelikož ani jeden z výše uvedených zájmů nelze považovat za rovnocenný ústavně zakotvenému právu na informace (anebo k jeho ohrožení v daném případě nemůže dojít), natož aby mohl právo na informace převážet, nepostupovaly správní soudy správně, když právě tyto hodnoty vzájemně poměřovaly testem proporcionality. V takovém případě je totiž poměrování nadbytečné, neboť již z podstaty věci vyplývá převaha práva na informace, a správními soudy naopak dovozená převaha oněch zdánlivě konkurujících

zájmů nad právem na informace je pouze výsledkem nesprávného postupu při provádění testu proporcionality, který v ústavní stížnosti ostatně detailně popsala i stěžovatelka.

32. Mimo samotné posouzení, zda bylo porušeno právo stěžovatelky na přístup k informacím, považoval Ústavní soud za nezbytné doplnit, že s ohledem na § 4 odst. 2 až 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, nelze souhlasit s Ministerstvem zdravotnictví a následně oběma správními soudy, pokud stěžovatelce vytýkaly, že nepředložila souhlas zdravotnických zařízení, neboť prý byla sama povinna si jejich souhlas opatřit a povinnému subjektu jej doložit (viz bod 31 napadeného rozsudku Nejvyššího správního soudu a bod 52 napadeného rozsudku městského soudu). Podávají-li totiž žadatelé žádost o informace v režimu informačního zákona, takovou povinnost nemají. Jsou to právě povinné subjekty, které by měly dotčené osoby kontaktovat, informovat je o podané žádosti a upozornit, že mají právo se k žádosti i k osobě žadatele vyjádřit, požádat je o souhlas s poskytnutím informací a je-li to již známo, informovat, jakým způsobem má povinný subjekt v úmyslu žádost vyřídit. Případné neinformování dotčených osob povinnými subjekty nemůže být žadatelům ani na újmu, ani tato povinnost nemůže být přenášena přímo na žadatele.

33. Ústavní soud uzavírá, že se se stěžovatelkou a s její argumentací podpořenou mimo jiné i historickou a mezinárodní komparací ve vztahu k tvrzeným negativním dopadům zveřejňování požadovaných informací, ztotožňuje, a to včetně jejího názoru, že zveřejňování informací o zákrocích prováděných v jednotlivých porodnicích je v uvedeném rozsahu nepochybně ve veřejném zájmu, neboť informovanost a transparentnost může přispět ke zlepšení zdravotnictví jako celku. Současně, jak již zaznělo, ani správním orgánům, ani správním soudům se nepodařilo identifikovat jiný konkurující zájem, hodnotu či právo odpovídající čl. 17 odst. 4 Listiny, které by onen veřejný zájem na zveřejnění informací a právo stěžovatelky na jejich poskytnutí převážily. Lze tedy uzavřít, že správní orgány a následně i správní soudy odepřely stěžovatelce poskytnutí informací, aniž by prokázaly nezbytnost takového omezení.

34. Současně platí, že je-li již podána žádost o informaci v režimu informačního zákona, je ji povinný subjekt, spadají-li požadované informace do jeho působnosti, povinen vyřídit sám, a to postupem, který informační zákon předpokládá, a není možné poskytnutí informací, pokud jimi povinný subjekt disponuje, odmítnout s odůvodněním, že existují i jiné způsoby, jak se jich může žadatel domoci (viz bod 45 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/21). Tak tomu bylo v nyní posuzované věci, kdy ÚZIS neposkytl údaje s odkazem na § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách a stěžovatelku poučil o možnosti požádat postupem podle informačního zákona přímo jednotlivé porodnice.

V.

Závěr

35. Ústavní soud ze shora uvedených důvodů neshledal v nyní posuzované věci rozumného důvodu pro tak zásadní omezení práva na informace, aby mohl dospět k závěru, že odepření informací stěžovatelce splňovalo podmínku nezbytnosti tak, jak stanoví čl. 17 odst. 4 Listiny. Žádný legitimní důvod pak nevyplývá ani z odůvodnění správních rozhodnutí, naopak, jak již naznačila stěžovatelka, veřejný zájem na jejich zveřejnění je nesporný a povinnému subjektu by nemělo nic bránit požadované údaje poskytnout.

36. Uvedené neznamená, že by nemohlo být za jiných specifických okolností odepření poskytnutí informací z registrů oprávněné. Pokud by taková situace nastala, je na povinném subjektu, aby se s případnými kolizemi proti sobě stojících rovnocenných práv přezkoumatelným způsobem vypořádal, jejich vzájemným poměřováním vyhodnotil, které z kolidujících základních práv převáží a které naopak bude nutno omezit, a pokud žadateli informace odepře, aby případné rozhodnutí srozumitelně a přesvědčivě odůvodnil (viz bod 53 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/21).

37. Z výše popsanych důvodů Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a § podle 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona v záhlaví uvedená rozhodnutí zrušil (II. výrok). Takto rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

38. Jde-li o návrh na zrušení části § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách, z citované judikatury Ústavního soudu, zejména z nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/21, ale také z judikatury správních soudů je možno dovodit ústavně konformní výklad napadeného ustanovení. Ústavní soud je omezen principem přednosti ústavně konformní interpretace před derogací a principem minimalizace zásahu do pravomoci jiných orgánů veřejné moci, ke kterým se přihlásil v řadě svých rozhodnutí (např. nález sp. zn. Pl. ÚS 5/96, stanovisko sp. zn. Pl. ÚS st. 6/98, nálezy sp. zn. Pl. ÚS 19/98, Pl. ÚS 15/98, Pl. ÚS 4/99, Pl. ÚS 10/99, Pl. ÚS 41/02, usnesení sp. zn. Pl. ÚS 92/06 a nález sp. zn. Pl. ÚS 10/16). Z mnoha myslitelných výkladů zákona je tak třeba v každém případě použít pouze takový výklad, který respektuje ústavní principy (je-li takový výklad možný) a ke zrušení ustanovení zákona pro neústavnost přistoupit teprve tehdy, nelze-li dotčené ustanovení použít, aniž by byla ústavnost porušena. Ústavní soud proto nevyhověl návrhu stěžovatelky na přerušení řízení o ústavní stížnosti a postoupení návrhu na zrušení části § 73 odst. 8 zákona o zdravotních službách plénu, a návrh na zrušení části citovaného ustanovení odmítl jako návrh zjevně neopodstatněný podle § 43 odst. 2 písmeno a) zákona o Ústavním soudu (III. výrok).

VI. Náklady řízení

39. Ústavní soud nepřiznal stěžovatelce náhradu nákladů řízení ve smyslu § 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu (IV. výrok). Základní zásadou řízení před Ústavním soudem je, že náklady řízení před Ústavním soudem, které vzniknou účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi, hradí účastník nebo vedlejší účastník (§ 62 odst. 3 zákona o Ústavním soudu). V odůvodněných případech může Ústavní soud podle § 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu uložit některému účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi, aby zcela nebo zčásti nahradil jinému účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi jeho náklady řízení. Ústavní soud tak však činí jen ve výjimečných případech, např. „jako určitou sankci vůči tomu účastníkovi řízení, který svým postupem zásah do základního práva vyvolal“ [srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 662/01 ze dne 19. 11. 2002 (U 41/28 SbNU 471), nález sp. zn. II. ÚS 745/06 ze dne 17. 5. 2007 (N 83/45 SbNU 239)], či v okamžiku, kdy odvolací soud jednal dlouhodobě a prakticky absolutně nečinně [nález sp. zn. IV. ÚS 180/04 ze dne 17. 8. 2004 (N 112/34 SbNU 157)], nebo pokud soud zcela mechanicky aplikoval podústavní právo v oblasti náhrady nákladů řízení, čímž zasáhl do ústavních práv stěžovatele [nález sp. zn. III. ÚS 607/04 ze dne 16. 2. 2006 (N 39/40

SbNU 325)]. Navzdory shledané protiústavnosti napadených rozhodnutí nejde o tak výjimečnou situaci, ve které by bylo namístě správní orgány či správní soudy sankcionovat tím, že by jim Ústavní soud nařídil, aby stěžovatelce nahradily náklady řízení.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 11. dubna 2023

Jiří Zemánek
předseda senátu